Floravaktarna i Skåne Rapporterar

Slåtterfibbla i Skåne

Kjell-Arne Olsson & Charlotte Wigermo

Figur 1. På Kullaberg har slåttterfiibbla en säker tillflykt. Foto: Åke Svensson.

Även om den är stor och gul som en sol, lyser den numera med sin frånvaro i stora delar av Skåne. Ja, det är nog flera decennier sedan jag (KAO) senast såg slåtterfibbla *Hypochaeris maculata* i mina hemtrakter i den nordöstliga delen av landskapet. Och det kan knappast bero på att den är svår att upptäcka eller känna igen. Tvärtom, de stora, gula korgarna och de breda, (oftast) fläckiga bladen med rödtonade mittnerver som är samlade i en rosett, gör slåtterfibbla till en omisskännlig art (Fig. 2 och 3).

Slåtterfibbla är en växt som finns i en stor del av Europa. Längst i söder och mot väst saknas eller är den mycket ovanlig. Åt öster sträcker utbredningen sig bort mot Sibirien. I Sverige är den mer eller mindre jämnt spridd till södra och mellersta Norrland. I de övriga skandinaviska länderna finns den i större delen av Danmark och de södra delarna av Norge och Finland.

Slåtterfibbla anses, i stora delar av Sverige, ursprungligen vara en skogsväxt, gynnad av skogsbete och bränder. Numera hittar man den mest på hällmarker och i ogödslade betesmarker, men även på hyggen, i vägkanter och andra sekundära biotoper.

Slåtterfibbla är en art som förrefaller minska och gå tillbaka över en stor del av sitt utbredningsområde. I många europeiska länder är den numerad rödlistad. I Sverige har den framförallt gått tillbaka i de södra delarna och i Skåne är det nog en av de arter som minskat allra mest under det senaste seklet. En statistisk undersökning visade att slåtterfibblan förlorade uppemot 90 % av sina lokaler under det halva sekel som förflöt mellan Weimarcks inventering kring mitten av 1900-talet och inventeringen för Projekt Skånes Flora vid senaste sekelskiftet (Tyler & Olsson 1997). Och minskningen har dessvärre fortsatt. Floraväktarna i Skåne

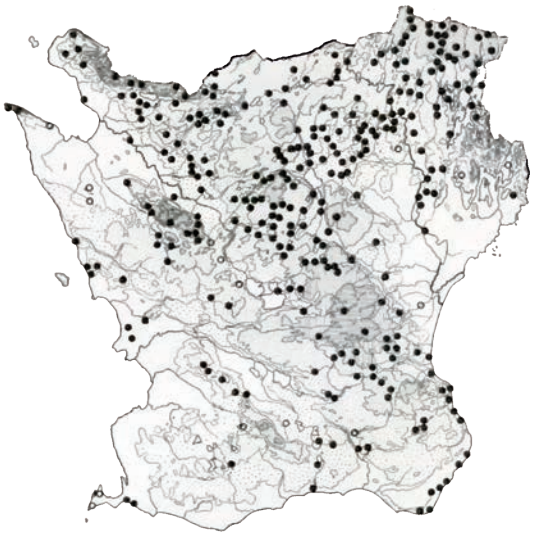
Figur 2 & 3.. Slåttterfiibbla. Foton: Åke Svensson.

återbesökte 2015–2017 alla lokaler där slåtterfibbla noterats under inventeringen för Projekt Skånes Flora (1989–2005). Under denna inventering hittades arten på 43 lokaler i 19 av Skånes 33 kommuner. Den kunde bara återfinnas på 23 lokaler i 9 kommuner. Särskilt illa är situationen i den nordöstra kvadranten av landskapet. Detta var tidigare ett kärnområde för slåtterfibbla i Skåne, men numera är den nästan helt försvunnen från detta vidsträckta område. Endast 4 plantor har noterats här det senaste decenniet. Inte så konstigt att vi som har vår hemvist här aldrig får njuta av slåtterfibblans lysande korgar!

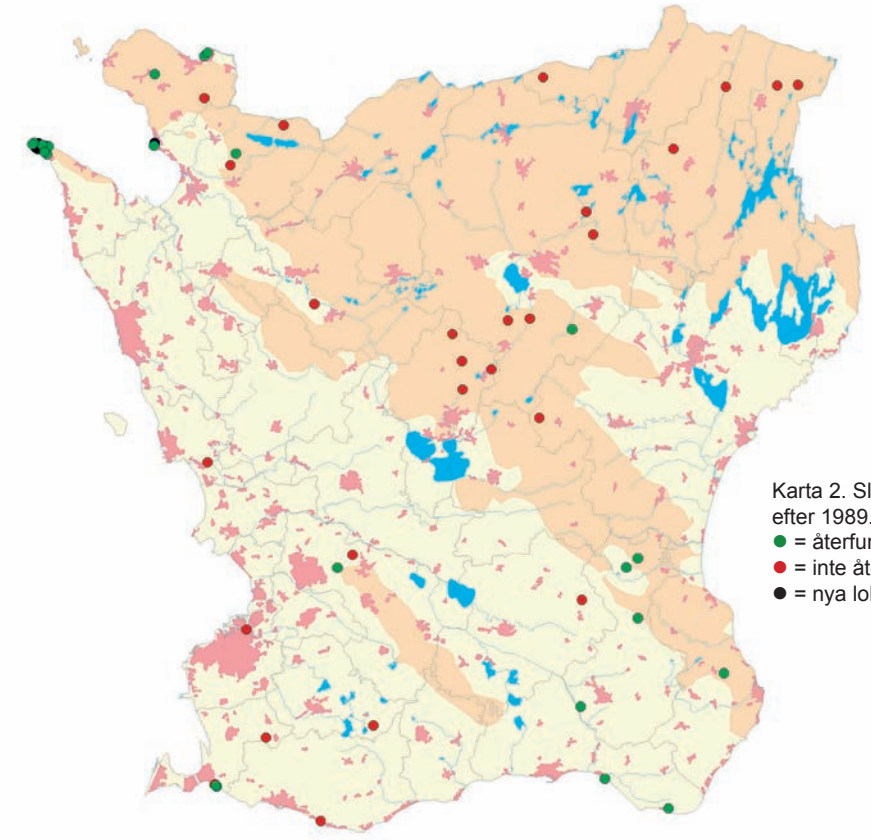
Vilken tur att vi har Kullaberg för här frodas slåtterfibblan fortfarande! Här kunde mer än 23 000 plantor räknas in under floraväktarnas inventering, vilket troligen gör detta område till artens rikaste i landet. Även i Båstad (Eskilstorpsstrand) och Tomelilla (Bertilstorp) finns lokaler som än idag hyser mer än 1 000 individ. På övriga lokaler som återstår i Skåne är slåtterfibblan oftast mycket fåtalig.

Slåtterfibbla är klassad som nära hotad (NT) på den nationella rödlistan från 2020 (ArtDatabanken 2020). Att den hamnat i denna klass kan förefalla en smula märkligt då den på den föregående rödlistan (ArtDatabanken 2015) klassades som sårbar (VU) och minskningen sedan dess tycks ha fortsatt i oförminskad takt. Som för de flesta konkurrenssvaga arter som är knutna till hävdade gräsmarker är konstgödning och upphörd hävd, med igenväxning som följd, ett uppenbart hot. Enkla åtgärder för att gynna slåtterfibbla är då självfallet fortsatt hävd, ingen gödsling av betesmarker och senarelagd vägkantsslåtter. När arten växer i reservat är det viktigt att artens krav tillgodoses i skötselföreskrifterna.

Det har gått sex år sedan floraväktarnas uppföljning av slåtterfibbla avslutades. Sedan dess har rapporter om arten flutit in på bl.a. Artportalen. År 2019 återupptäcktes 3 plantor på en gammal lokal vid Övraryd i Glimåkra. Året efter noterades 15 plantor på ohävdad mark i skogen vid Sandhammaren i Löderup. Genom Helsingborgs stads försorg planterades 2021 slåtterfibbla på 5–6 platser i kommunen med plantor uppdragna med frön från Vejbystrand. En uppföljning av floran på Kungsmarken 2022, visade att fibblan har flera förekomster i den västra betesmarken med sammanlagt omkring 80 plantor (Persson, Levin & Andersson 2023). Ett ensamt individ upptäcktes invid en liten skogsväg NO om Västrarpssjön i Riseberga 2023. Sedan 2018 har slåtterfibbla även uppgivits från Lernacken i Malmö, Eket i Rya och Rydsgård i Örsjö. Dessa tre noteringar är dock inte validerade.

Karta 1. Slåtterfibbla i Skåne enl. Weiimarck 1985.

Karta 2. Slåtterfibbla i Skåne efter 1989.
● = återfunnen 2015–2017
● = inte återfunnen 2015–2017
● = nya lokaler 2015–2017

Tabell 1. Slåtterfibbla i Skåne 1989–2017 fördelat på kommuner, antal lokaler och antal plantor 2015–2017.

Kommun	Antal lokaler PSkF	Återfynd 2015–2017	Nya lokaler 2015–2017	Antal plantor
Båstad	3	3	-	1412
Hässleholm	4	1	-	1
Höganäs	7	7	3	23400
Höör	4	-	-	-
Klippan	1	-	-	-
Krisianstad	1	-	-	-
Landskrona	1	-	-	-
Malmö	1	-	-	-
Lund	1	1	-	1
Osby	3	-	-	-
Simrishamn	1	1	-	60
Sjöbo	1	-	-	-
Svedala	1	-	-	-
Tomelilla	4	4	-	2565
Trelleborg	1	-	-	-
Ystad	2	2	-	22
Vellinge	2	2		291
Ängelholm	3	2	1	94
Östra Göinge	2	-	-	-
Summa	**43**	**23**	**4**	**27 846**

Slåtterfibbla har ett flertal rika och stabila förekomster på Kullaberg. Dessutom finns ett par lokaler i Båstad och Tomelilla där den fortfarande trivs fint. Men i övrigt är den hastigt minskande i Skåne. De återstående lokalerna är både få och individfattiga. Sitt namn har slåtterfibbla fått för att blomningen förr i tiden signalerade när det var dags att börja slå ängarna. Att denna gamla användning gått om intet genom slåtterfibblans snabba försvinnande, bekymrar säkert dagens bönder föga. Slåtterängar är om möjligt än ovanligare än slåtterfibbla i dagens skånska jordbrukslandskap. Men oss som värnar om vår flora bekymrar det mycket.

Litteratur

ArtDatabanken 2019. Artfakta. SLU Artdatabanken.

Artportalen, SLU. >www.artportalen.se<.

Persson, T., Levin, J. & Andersson, S. 2023. Kungsmarken – en lägesrapport. *Bot. Not. 156:2*.

SLU Artdatabanken 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. SLU, Uppsala.

SLU Artdatabanken, 2020. *Rödlistade arter i Sverige 2020*. SLU, Uppsala.

Tyler, T. m.fl. (red.), 2007. *Floran i Skåne. Arterna och dess utbredning.* Lund.

Tyler, T. & Olsson, K.-A. 1997. Förändringar i Skånes flora under perioden 1938–1996 – statistisk analys av resultat från två inventeringar. *Svensk Bot. Tidskr. 91*: 143–185.

Weimarck, H. 1963. *Skånes flora*. Lund.

Weimarck, H. & Weimarck, G. 1985. *Atlas över Skånes flora*. Lund.